

Toto nové vyjadrenie sa nemôže kryť s našou doterajšou predstavou nekonečna, pretože my nemôžeme vžitú pojmy konečna a nekonečna, ktoré vznikli v našom bežnom prostredí, jednoducho aplikovať na vesmír ako celok.

V tejto otázke treba rozlišovať medzi vesmírom ako celkom a medzi priestorom ako vzťahovými vlastnosťami existencie hmoty. Vesmír ako celok je nekonečný v tom zmysle, že nemá hraníc, že hmota je všade a že mimo vesmíru nič neexistuje. Pokiaľ ide o priestor, potom konečnosť a nekonečnosť tu treba chápať ako vyjadrenie metriky priestoru a v tomto zmysle nemožno ho aplikovať na vesmír ako celok, lebo vyjadruje vlastnosti rozšírenia hmoty v danej oblasti vesmíru, napr. v našej metagalaxii.

Teda dnešný problém konečna a nekonečna nemožno chápať ako problém hraníc vesmíru, ani jeho začiatku a konca. Moderná veda nenachádza pre vesmír, čiže reálnu objektivitu, nijaké hranice, ani v čase, ani v priestore.

Ale pre veriacich a či idealistov ktoréhokoľvek smeru pre neohraničiteľnosť vesmíru nie je dôkazom ani princíp zachovania hmoty a energie, ani dôkazy nesprávnej extrapolácie, napr. entropie na vesmír ako celok, vzdalovanie galaxií a pod. Zákony konzervácie napr. idealisti a tým viac nábožensky veriaci interpretujú asi takto: Stvoriteľ hmotu stvoril s takými vlastnosťami, aké pozorujeme, dal jej i vlastnosť nezničiteľnosti a nestvoriteľnosti z ničoho. Preto je boh bohom, že mohol stvoriť aj práve takúto hmotu. Fyzici ako F. Hoyle, H. Bondi alebo P. Jordan s hypotézou vzniku hmoty z ničoho zvedli mnohých ľudí v intelektuálnom svete k domnienke, že moderná prírodoveda podáva dôkazy pre existenciu stvoriteľa a teda konečného vesmíru v čase. I v tomto prípade idealisti využívajú ešte nevyjasnené vedecké problémy a tam, kde by vedeckí pracovníci mali povedať „ešte nepoznáme všetky zákonitosti pohybu hmoty, najmä nie v silných poliach megakozmu“, tam za dosiaľ neznámu príčinu pokladajú „nadprírodnú“ mystickú silu.

V takýchto a podobných prípadoch je predovšetkým nutná hlboká znalosť modernej fyziky a astrofyziky, dôležité je vedieť pokiaľ sú idealistickí vedci skutočne vedcami a odkiaľ začínajú robiť filozofické chyby v dôsledku nesprávnych interpretácií alebo extrapolácií. Argumentu prírodovedy, otvorené problémy ktorej sa snažia tak chytrácky, jezuitsky využívať a zneužívať idealisti pre dôkaz konečnosti vesmíru, za hranicou ktorého existuje akýsi „druhý svet“, nestačia proti takej náboženskej viere. Tu treba použiť aj ďalšie argumenty, ktoré poskytujú filozofia, história a politická prax.

DVOJKOLAJNOSŤ VO VÝCHOVE

OLDRICH ŠPRTA

Komunistická spoločnosť vyžaduje i nových ľudí, ktorým je neznámy pojem sebecko, chamtivosť, pokrytectvo, lakomosť, lenivosť a pod. Komunistický človek musí byť priamy, čestný, smelý, statočný, nezištný. Sme ešte príliš poznamenaní buržoáznou morálkou a napriek ohromným budovateľským úspechom nejde výchova ľudí takým rýchlym tempom vpred. Je pravda, že dobrí, svedomití učitelia vedú žiakov v duchu vedeckého svetového názoru a v duchu komunistickej morálky. Nemalou mierou k tomu prispievajú aj organizácia Pionier, film, divadlo, rozhlas, televízia, tlač. Napriek tomu všetkému pociťujeme vo výchove dieťaťa akúsi dvojkolajnosť, spôsobovanú vyučovaním nepovinného náboženstva na školách a bigotnosťou rodičov.

Aké výsledky môžeme očakávať od takejto „dvojkolajnej“ výchovy? Len neúprimné

charaktery: Dieťa sa takto učí v tej či onej situácii hovoriť a konať, len neukázať pravú tvár. Dieťa vie, že pred farárom má hovoriť ináč ako pred učiteľom. Takáto dvojkoľajná výchova vedie k pretváranie človeka, ku klamstvu a k prospechárstvu. Aj dobrý žiak nábožensky vychovaný bude na hodinách občianskej výchovy zaryto mlčať, i keď učiteľ nabáda pri konfrontácii dvoch svetových názorov k diskusii. Žiak zbabelo mlčí, aby na seba neupozornil a nestratil možnosť „lepšie sa uplatniť“ po vyjdení zo školy. Zaprie svoje presvedčenie, avšak „medzi svojimi“, po hodine kývne za učiteľovým chrbtom rukou a škodoradostne sa usmeje.

Na školách sa však vyskytujú i takéto prípady: nebojazlivý žiak vystúpi a povie učiteľovi: „Vy nám hovoríte, že nemáme veriť v boha a chodiť do kostola, ale čo robiť, keď nás rodičia k tomu nútia? Rodičov poslúchať musíme. Keď však budeme chodiť do kostola, nebudeme odporúčaní na štúdium“.

Je pravda, že rodičia svoje deti živia, šatia a tvoria s nimi rodinu. Kam by sme prišli, keby sme učili deti, aby neposlúchali svojich rodičov? Bol by to v spoločnosti veľmi nezdravý zjav. Dieťa musí poslúchať svojich rodičov a byť disciplinované. Nemôžeme mu povedať, aby „na oko“ do kostola išlo a potom sa kostolu vyhlo. To by bolo od pedagógov veľmi nepedagogické, aby učili žiakov podvádzaf. Výsledok — znížovanie autority nielen rodičov, ale koniec koncov aj učiteľov a všetkých nadriadených v každom zamestnaní. Dieťaťu je dovolené, aby sa slušne odvolalo na školu, kde počuje úplne niečo iné ako v kostole a požiadalo rodičov, aby ho do kostola nenútili chodiť. Môže prehlásiť, že náboženskému učeniu už neverí. Takto sa dieťa samotné môže stať nástrojom presvedčovania rodičov. Keď si však rodičia napriek tomu prajú, aby dieťa na bohoslužby chodilo, myslím, že poslúchnuť musí. Až bude samostatné, môže sa zariadiť podľa svojej vôle.

Treba mať na pamäti, že v školských laviciach sedia jednak deti bez náboženského vplyvu, ktoré prijímajú učiteľove slová ako samozrejmosť, ďalej deti pod silným náboženským vplyvom, a konečne deti ľahostajné a pasívne.

Len dobre pripravený učiteľ a jeho zaujímavé hodiny môžu časom z detí vypudif ľahostajnosť; podchytiť deti a oživiť ich, to je úloha učiteľa. Ale čo s deťmi druhej kategórie? Čo nám zostáva? Buď proti svojej vôli trpieť dvojkoľajnosť vo výchove, alebo trpezlivo presvedčovať rodičov, že náboženstvom svojim deťom nepomôžu, ale ublížia. A tak budeme i naďalej presvedčovať rodičov pri individuálnych návštevách rodín a na triednych schôdzkach v škole. Časy, keď sa škola v dôsledku buržoázneho zriadenia s náboženstvom znášala, dávno sa minuli.

Stáva sa tiež, že deti nábožensky založené sú vplyvom zlého prístupu učiteľa k veci a svojich kamarátov vo svojom presvedčení utvrdzované. Pri takýchto deťoch je vplyv rodiny a náboženskej výchovy predsa len silnejší. Od svojich spolužiakov z pokrokových rodín bývajú mimo vyučovania a cez prestávky pranierované a často i hrubo, čo môže dosvedčiť učiteľ, ktorý celkom žije pre deti a všima si ich i mimo vyučovania. Tu najviac záleží na pedagogickom takte, bez ktorého by sa v našom výchovnom úsilí napáchalo veľmi mnoho zla. Učiteľ sa musí znížiť na úroveň žiaka, musí preniknúť do jeho spôsobu myslenia práve tak ako jeho otec či matka, a musí si získať jeho dôveru. A dobrý učiteľ u dieťaťa vyhráva; jemu dáva dieťa prednosť.

Rodičia svojim deťom nepomôžu, ale ublížia, keď budú zotrvať pri svojej vôli a budú ich posielaf na náboženstvo. Časy, keď náboženstvo bolo „užitočné“, sa už tiež minuli. Deti sú vychovávané pre zajtrajšok úplne iný ako za kapitalizmu. Náboženstvo je nepriateľ vedy, nepriateľ pokroku a nepriateľ pracujúcich.